

LAHENDUSED 12.KLASS

1. Vastus:1) 13 võimalust; 2) 11.

Lahendus:

Olgu esimeseks liidetavaks arv $x+1$ ja viimaseks $x+n$, siis järjestikuste liidetavate arv on n .

Aritmeetilise jada summa valemit kasutades saame võrrandi

$$\frac{x+1+x+n}{2} \cdot n = 2025$$

$$(2x+1+n) \cdot n = 4050.$$

Viimases võrrandis on mõlemad tegurid naturaalarvud. Naturaalarvu 4050 saab algteguriteks lahutamisel esitada kujul $4050 = 2 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 5 \cdot 5$, ning tegur n on arvu 4050 jagaja, seejuures suurem kui 2.

Kuna $n < n+1+2x$, võime tegurile n anda ka ligikaudse ülemise hinnangu, milleks võib olla näiteks $\sqrt{4050} = \sqrt{2 \cdot 3^4 \cdot 5^2} = 9 \cdot 5\sqrt{2} = 45\sqrt{2} < 45 \cdot 1,5 = 67,5$. Sellised jagajad on: 3, 5, 6, 9, 10, 15, 18, 25, 27, 30, 45, 50, 54, rohkem neid ei ole.

Kui $n = 54$, mis on suurim võimalik liidetavate arv, siis $2x+1+54 = 4050:54$, millest $x = 10$. Seega esimeseks liidetavaks on arv 11. Lihtsa arvutuse teel on võimalik kontrollida, et alates arvust 11 on 54 järjestikuse naturaalarvu summa 2025.

Hindamine:

1) Vajalike muutujate valik ja võrrandi koostamine (aritmeetilise jada summa valemi kasutamine d=1 korral)	1p
Võrrandi viimine kujule, kus kahe naturaalarvu korrutis on 4050	1p
Arvu 4050 algteguriteks lahutamine	1p
Sobivate jagajate leidmine
(kui ei ole leitud kõiki, kuid rohkem kui pooled jagajad, siis 1p)	2p
2) esimese liidetava leidmine kõige pikemas esituses
(Kui kõige pikema esituse tuvastamisel on tehtud viga, st ei ole 54 liidetavat, siis 0p)	2p
7p

2. Vastus: 6 km/h

Lahendus:

Tähistame jalakäija kiiruse v (km/h) ning teepikkuse, mille jalakäija läbis samal ajal, kui jalgrattur sõitis x (km).

Alates hetkest, mil jalgrattur hakkas liikuma, on nende liikumisele kuluv aeg võrdne. Jalakäija läbis x km kiirusega v km/h ja jalgrattur läbis $6+x$ km kiirusega $v+9$ km/h.

Seega $\frac{x}{v} = \frac{6+x}{v+9}$, millest $x = \frac{2v}{3}$.

Kuna tagasitulek oli kiirusega 4 km/h, on jalakäija kogu liikumiseks kuluv aeg

$$T(v) = \frac{6}{v} + \frac{x}{v} + \frac{6+x}{4} = \frac{6}{v} + \frac{2}{3} + \frac{18+2v}{12} = \frac{v^2+13v+36}{6v}.$$

Leiame funktsiooni $T(v)$ miinimumkoha.

$$T'(v) = \frac{(2v+13) \cdot 6v - 6 \cdot (v^2+13v+36)}{36v^2} = \frac{v^2-36}{6v^2}.$$

Ekstreemumkohad on $v_1 = -6$ ja $v_2 = 6$.

Veendume, et $v = 6$ on funktsiooni $T(v)$ miinimumkoht.

$$T''(v) = \frac{12}{v^3} \quad \text{ja} \quad T''(6) = \frac{12}{6^3} > 0$$

Hindamine:

Jalakäija kulutatud aja avaldamine ühe muutuja funktsioonina 3p

(kahe muutuja funktsioonina avaldatud aeg 2p)

Tuletise leidmine 2p

Miinimumkoha leidmine ja miinimumkoha kontroll 2p

7p

3. Vastus: (0;0) ja (4;-4) ehk sirged $y = 0$ ja sirge $y = 4x - 4$

Lahendus:

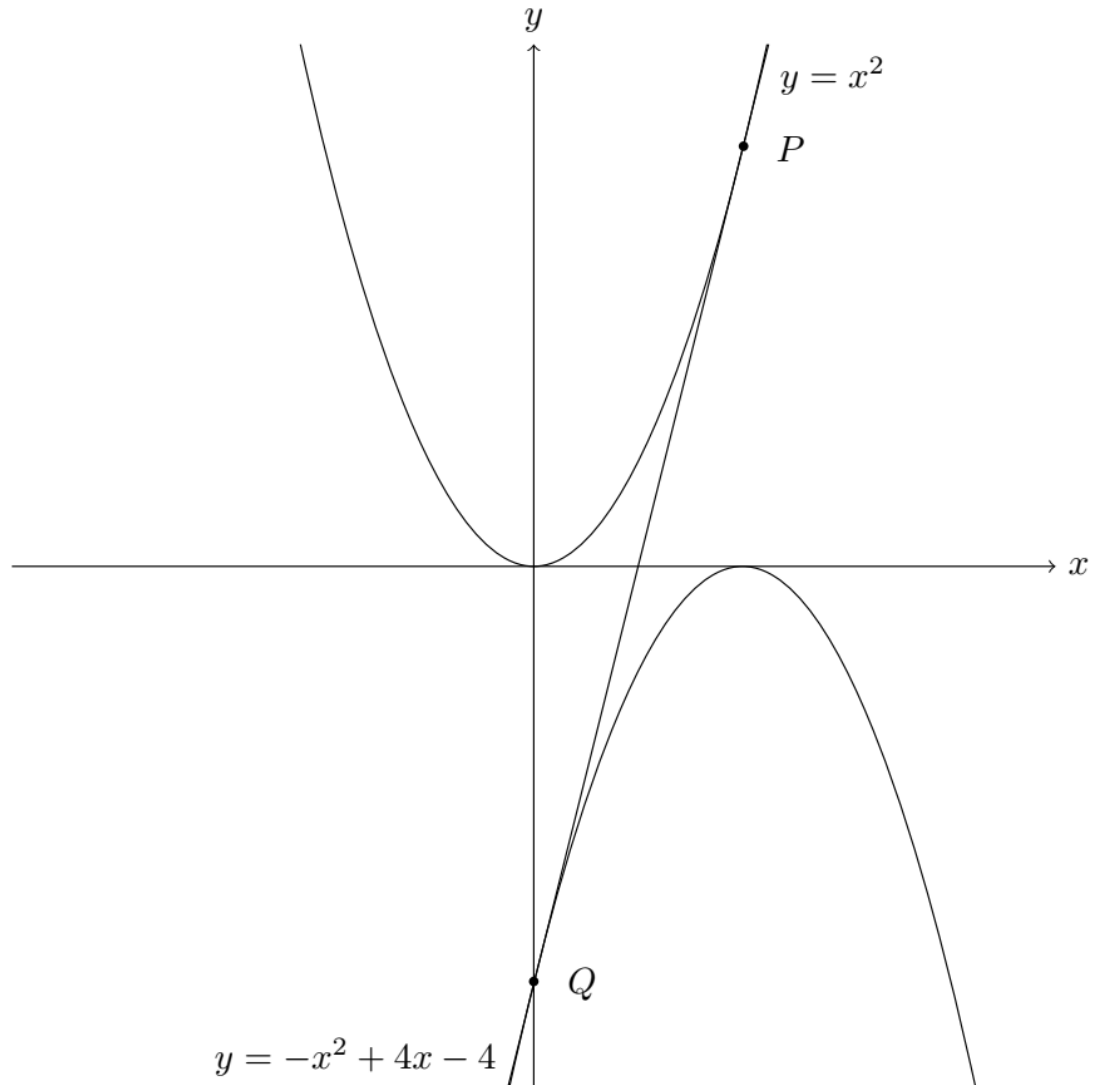
Lahendus 1. Puutumise korral on sirgel $y = kx + b$ ja paraboolil $y = x^2$ ainult 1 ühine punkt, st ruutvõrrandil $x^2 = kx + b$ ehk võrrandil $x^2 - kx - b = 0$ on ainult 1 lahend. Seega peab lahendivalemis diskriminant $D_1 = k^2 + 4b = 0$, millest järeldub, et $k^2 = -4b$. Et sama sirge $y = kx + b$ on puutujaks ka paraboolile $y = -x^2 + 4x - 4$, peab ruutvõrrandil $-x^2 + 4x - 4 = kx + b$ ehk võrrandil $x^2 + (k - 4)x + b + 4 = 0$ olema ainult 1 lahend. Seega peab lahendivalemis diskriminant $D_2 = k^2 - 8k - 4b = 0$. Et tegu on ühe ja sama puutujaga, saame teha asenduse $k^2 = -4b$ ja saame ruutvõrrandi $k^2 - 8k + k^2 = 0$ ehk võrrandi $k^2 - 4k = 0$, mille lahenditeks on $k_1 = 0$ ja $k_2 = 4$. Seega $b_1 = 0$ ja $b_2 = -4$. Järelikult antud paraboolide kahe ühise puutuja korral kas $k_1 = b_1 = 0$ või $k_2 = -b_2 = 4$.

Lahendus 2. Kui sirge $y = kx + b$ puutub parabooli $y = x^2$ punktis P , mille abstsiss on s , siis $P(s; s^2)$ ja $s^2 = ks + b$. Esitame teise funktsiooni avaldise kujul $y = -x^2 + 4x - 4 = -(x - 2)^2$. Kui selle funktsiooni ja sirge $y = kx + b$ puutepunkti Q abstsiss on t , siis $Q(t; -(t - 2)^2)$ ja $-(t - 2)^2 = kt + b$. Avaldame puutuja tõusu k funktsioonide tuletiste kaudu $k = 2s = -2t + 4$, millest saame, et $t = 2 - s$ ja puutepunkti Q saame määrata ka kujul $Q(2 - s; -s^2)$. Seega on sirge PQ tõus $k = \frac{s^2 - (-s^2)}{s - (2 - s)} = \frac{2s^2}{2s - 2}$.

. Et eespool on saadud võrdus $k = 2s$, siis saame võrrandi $\frac{2s^2}{2s - 2} = 2s$, mis teiseneb ruutvõrrandiks $s^2 - 2s = 0$ lahenditega $s_1 = 0$ ja $s_2 = 2$. Seega on olemas kaks ühist puutujat. Üks neist on määratud puutepunktidega $P_1(0;0)$ ja $Q_1(2;0)$, mis asuvad x -teljel, ja selle puutuja võrrand on $y = 0$. Selle korral $k = b = 0$. Teine puutuja on määratud punktidega $P_2(2;4)$ ja $Q_2(0;-4)$. Selle tõus $k_2 = 2s_2 = 4$ ja algordinaat $b_2 = -4 - 4 \cdot 0 = -4$. Teise puutuja võrrand on seega $y = 4x - 4$.

Lahendus 3. Et antud paraboolide haripunktid asuvad vastavalt punktides $H_1(0;0)$ ja $H_2(2;0)$, siis x -telg puutub mõlemat neist paraboolidest (vt joonist) ja sirge võrrandiga $y = 0$ on üheks otsitavaks puutujaks, mille korral $k = b = 0$. Kuna $y = -x^2 + 4x - 4 = -(x - 2)^2$, siis selle graafikuks oleva parabooli saame funktsiooni $y = x^2$ graafikuks oleva parabooli peegeldamisel x -teljest ja seejärel nihutamisel 2 ühiku võrra mööda x -telge paremale. Skitseerides küllalt täpselt graafikud, võime joonise põhjal oletada, et ühisel puutujal asuvad punktid $P_2(2;4)$ ja $Q_2(0;-4)$. Sirge PQ võrrandist $y = 4x - 4$ saame, et teine otsitav paar on oletatavasti $k = -b = 4$. Tuleb

kontrollida, kas leitud sirgel $y = 4x - 4$ on kummagi parabooliga tõepoolest ainult 1 ühine punkt. Kuna kummalgi võrrandil $x^2 = 4x - 4$ ja $-(x - 2)^2 = 4x - 4$ on ainult 1 lahend, kinnitab see oletust, et saadud sirge $y = 4x - 4$ on ühiseks puutujaks. Senisest lahenduskäigust aga ei selgu, kas ühiseid puutujaid on rohkem kui 2. Vastuse sellele leiame näiteks Lahendusest 1.

Hindamine:

Kuna erinevaid lahendusi on mitmeid, võiks lähtuda üldisest skeemist.

Näidatud, et ühiseks puutujaks on sirge $y = 0$ 2 p

Näidatud, et ühiseks puutujaks on sirge $y = 4x - 4$ 3 p

Lahenduskäigust selgub, et rohkem puutujaid ei ole 2 p

7p

4. **Vastus:** $x = \pi \pm 2k\pi$, $k \in \mathbb{Z}$.

Lahendus:

Teeme asenduse $\sin^2 x = 1 - \cos^2 x$ ja lihtsustame võrrandi vasaku poole

$$(4 - \sin^2 x) \cdot \cos x + 3\sin^2 x + 4 = (3 + \cos^2 x) \cdot \cos x + 3(1 - \cos^2 x) + 4 =$$
$$= \cos^3 x - 3\cos^2 x + 3\cos x + 7.$$

Esitades arvu 7 kujul $7+1-1$, saame vahe kuubi valemi põhjal võrrandi vasaku poole kujul $(\cos x - 1)^3 + 8$. Seega tuleb lahendada võrrand $(\cos x - 1)^3 = -8$ ehk võrrand $\cos x - 1 = -2$, millest saame, et $\cos x = -1$ ja $x = \pi \pm 2k\pi$, $k \in \mathbb{Z}$.

Hindamine:

Tehtud sobiv asendus ja lihtsustatud	2 p
Kasutatud vahe kuubi valemit	2 p
Saadud põhivõrrand	1 p
Leitud üldlahend	<u>2</u> p
	7p

5. Vastus: Suurem $3\frac{1}{8}\%$ võrra.

Lahendus:

Olgu R esialgse koonuse põhja raadius ja H selle koonuse kõrgus ning samad suurused eraldatud koonusel vastavalt r ja h . Koonuste ruumalad on siis $V = \frac{1}{3}\pi R^2 H$ ja $V_k = \frac{1}{3}\pi r^2 h$ ning silindri ruumala $V_s = \pi r^2 h$. Paneme tähele, et $V_s = 3V_k$, mis tähendab, et väikese koonuse asendamisel silindriga suureneb esialgse keha ruumala kahe väikese koonuse ruumala võrra. Et kahe koonuse telglõiked on sarnased kolmnurgad ja $h : H = 1 : 4$, siis ka $r : R = 1 : 4$, st $H = 4h$ ja $R = 4r$. Seega, esialgse koonuse ruumala on $V = \frac{1}{3}\pi R^2 H = \frac{1}{3}\pi (4r)^2 \cdot 4h = \left(\frac{1}{3}\right)\pi r^2 h \cdot 64 = 64 \cdot V_k$. Kuna see ruumala suurenes $2V_k$ võrra, siis see suurenemine moodustas $\frac{2}{64} \cdot 100\% = 3\frac{1}{8}\%$ (ehk 3,125 %) esialgse koonuse ruumalast.

Hindamine:

Kasutades koonuste telglõigete sarnasust, saadud seos

koonuse põhjade raadiuste jaoks 2 p

Avaldatud vajalike kehade ruumalad samade parameetrite kaudu 2 p

Leitud ruumala suurenemine protsentides 3 p

7p